

Upprätthålls demokratiska system av andra faktorer än de som möjliggjorde dess uppkomst?

En prövning av Rustows tes om skilda gynnsamma faktorer för övergångar till demokrati och demokratiers fortlevnad

Johan Martelius

Abstract

Dankwart A. Rustow claimed in 1970 that the factors that keep democracy stable are different from those that bring democracy to existence. This claim, interpreted as a theory, will be tested in this essay. Deeply divided societies are kept stable through more specific factors, than those generally deemed to correlate positively with democracy, such as high per capita GDP. In the absence of such strong favorable socioeconomic values, the factors sustaining democracy may be even more case specific. Would those factors necessarily be different from those that made the transition to democracy possible? To answer this question, Rustow's analytic framework has been applied on Ceylon during its transition to democracy. Lustick's concept of *control system* has then been used to analyze how the early democratic regime in Ceylon was sustained. The comparative analysis of these two aspects of early democracy in Ceylon have engendered conclusions of key factors that enabled them. The divergence of factors found would make Rustow's claim stronger. However, the results of similar analyses of India, used as a reference, have not converged with the conclusions from Ceylon. The results show that the desirability of studying democratic function and genesis separately could be questioned.

Nyckelord: Ceylon, Rustow, övergång, demokrati, consociational, Indien, control system, kontroll, Sri Lanka

Antal ord: 9985

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	1
1.1 Disposition.....	3
1.2 Metod.....	3
1.3 Tankar om valet av teori.....	5
1.3.1 Demokratiseringsforskning och djupt splittrade samhällen.....	5
1.3.2 Är Rustows modell en idealtyp eller en teori?.....	5
1.3.3 Definitioner.....	6
1.3.4 Tidigare, partiella förklaringar om Ceylon/ Sri Lankas politiska karaktär.....	7
1.4 Material.....	7
2 Teori.....	8
2.1 Bakgrund till Rustows teori om övergångar till demokrati.....	8
2.2 Fyra kritiska förutsättningar för en övergång till ett demokratiskt styre.....	9
2.2.1 "Background Condition" : nationell enighet.....	9
2.2.2 "Preparatory Phase" - Förekomsten av en starkt befäst konflikt.....	9
2.2.3 "Decision Phase" - det medvetna valet av demokrati.....	10
2.2.4 "Habituation Phase" – tillvänjning vid demokratiska normer.....	10
2.3 Lijpharts och Lusticks teorier om stabilitet i djupt splittrade samhällen.....	11
3 Analys.....	15
3.1 Sri Lankas övergång till demokrati enligt Rustows modell.....	15
3.1.1. Background condition.....	15
3.1.2 Preparatory phase.....	16
3.1.3 Decision phase.....	17
3.1.4 Habituation phase.....	18
3.2 Sri Lankas upprätthållande av stabilitet enligt teorin om Control System.....	19
3.3 Indien som referensfall: övergång till demokrati enligt Rustows modell.....	21
3.3.1 Background condition.....	21
3.3.2 Preparatory phase.....	22
3.3.3 Decision phase.....	22
3.3.4 Habituation phase.....	22
3.4. Indien som referensfall: upprätthållande av stabilitet enligt teorin om Consociationalism.....	23

4 Diskussion.....	26
3 Referensförteckning.....	28

1 Inledning

Dankwart A. Rustow publicerade 1970 en artikel med titeln *Transitions to Democracy: Toward a Dynamic Model* där han presenterade sin syn på övergångar till demokrati. Han kritiserade det dåvarande forskarsamhällets ofta förekommande antaganden om att de förutsättningar som leder till uppkomsten av demokrati är desamma som de som upprätthåller den. Seymour Martin Lipset hade tidigare påvisat positiva korrelationer mellan stabila demokratier och vissa socioekonomiska förutsättningar såsom hög BNP/capita och hög läskunnighet och dessa förutsättningar hade ofta antagits vara centrala för demokratiers uppkomst. Rustows hävdade dock: ”*The factors that keep a democracy stable may not be the ones that brought it into existence: explanations of democracy must distinguish between function and genesis*” (Rustow 1970 : 346). Han konstaterar samtidigt att teorier som vill förklara uppkomsten av demokrati inte kan nöja sig med korrelation utan måste söka kausalitet. I denna uppsats kommer jag att pröva om Rustows tes om nödvändigheten av att separera förutsättningarna som upprätthåller en demokrati från de som möjliggör dess uppkomst, håller när de tillämpas på ett land som kan kategoriseras som *strongly segmented society* (djupt splittrat samhälle) i Arend Lijpharts språkbruk (Andeweg 2000: 509). I sådana länder finns enligt Lustick (1979) två möjliga sätt att skapa stabilitet. Det ena är Lijpharts modell, *consociational democracy*, som förutsätter koalitionsartat elitsamarbete mellan representanter för samhällets skilda grupperingar och det andra alternativet är ett *control system*, där en av grupperna effektivt kontrollerar de andra. Indien har av Lijphart (1996) kategoriserats som en *consociational democracy*, om än en speciell sådan, medan Sri Lanka har benämnts vara en *control democracy* (DeVotta 2000). Då båda länder således har använt någon av de båda strategier för att uppnå stabilitet som enligt Lustick förekommer, är frågan om dessa strategier inte var tongivande då dessa demokratier kom att uppstå i form av nyligen självständiga stater 1947-48. Detta föranleder frågeställningen:

Stämmer Rustows tes om olika faktorer för upprätthållandet av demokrati och övergångar till demokrati när den tillämpas på djupt splittrade samhällen?

Sri Lanka är ett land som trots lång tradition av regelbundet återkommande val haft stora problem att utveckla ett konsoliderat legitimt demokratiskt styre. Det långa inbördeskriget som varade 1983-2009 är den mest handfasta indikationen på detta (DeVotta 2010). Rustow själv konstaterade redan på sextiotalet att landet började glida ifrån demokratiska principer så tidigt som 1956 (Rustow 1967: 118), men tog ändå upp landet i sin artikel från 1970 vid en uppräknings av länder som kunde

ingå i en komparativ analys med syfte att studera förutsättningar för övergång till demokrati. För en sådan analys utslöts länder där militärrockupation spelade en viktig roll (som i Tyskland och Japan efter andra världskriget) eller där migration av befolkningar med demokratiska värderingar på ett eller annat sätt påverkade utfallet (såsom USA, Canada, Australien, Nya Zeeland och Israel). Rustow utslöt emellertid alltså inte länder där demokrati infördes som ett slut på en kolonialperiod och början på en ny självständig stat, däribland Indien och Ceylon (Sri Lanka) (Rustow 1970: 348-349).

Trots att befolkningen i Ceylon, redan under den brittiska kolonialtiden, tilläts välja representanter för State Councils, organisationer som gav visst självstyre, borde de flesta definitioner på demokrati förutsätta självständighet. Således ska perioden kring självständigheten vara att betrakta som tiden för demokratiseringen.

I Ganguly's analys (Ganguly 1999) av Indiens självständighetsprocess konstateras att starka hänsyn togs i detta land för att hantera dess etniska, religiösa och språkliga mångfald. Även om graden av fragmentering skiljer sig åt mellan Indien och Sri Lanka skulle båda klassas som "djupt splittrade samhällen", som en svensk översättning av Nordlingers begrepp *deeply divided society* (Lustick 1979: 325). Denna översättning kommer här liksom att användas för att benämna Lijpharts begrepp *strongly segmented society* (Andeweg 2000: 509), då de två engelskspråkiga begreppen syftar på samma typ av länder.

Uppsatsen syftar alltså till att undersöka om det finns fog för Rustows tes om att faktorer som upprätthåller demokrati inte är betydande för övergången till demokrati, när djupt splittrade samhällen analyseras. För att identifiera viktiga faktorer kommer Rustows analysmodell tillämpas vid analysen av empiriskt material om Ceylons demokratisering. Vidare kommer upprätthållandet av den nya demokratiska regimen i Ceylon analyseras utifrån Lusticks begrepp om *kontrollsystem*. Resultaten av dessa analyser kommer jämföras för att se om det går att konstatera en skarp divergens mellan faktorer i övergången till demokrati och i det nya systemets upprätthållande. Detta kommer antingen stärka eller försvaga Rustows tes. Slutsatser från Ganguly's analys av Indiens demokratisering och Lijpharts förklaring till upprätthållandet av landets demokratiska regim kommer sedan att diskuteras som en referens, för att se om samma slutsatser går att dras som i fallet med Ceylon. Uppsatsen kan ses som ett svar på Rustows konstaterande om hans argument: "...they shift the burden of proof to those who assert that the circumstances which sustain a democracy also favor its birth" (Rustow 1970: 341) och ämnar ge ett bidrag till en diskussion om demokratiforskningens indelning i subdiscipliner, med separata begrepp om demokratiers uppkomst och funktion, som sinsemellan oberoende fenomen. Då dessa uppfattningar kan påverka utformningen av policier för att stödja nya eller potentiella demokratier, ges problemområdet utomvetenskaplig relevans.

1.1 Disposition

Detta inledande kapitel syftar till att klargöra den tankeprocess som ligger bakom uppsatsens metodologiska utformning och kommer innehålla en diskussion kring det valda problemområdet och valet av teori. I nästa kapitel följer en presentation av Rustows teori om övergångar till demokrati samt en presentation av Lusticks och Lijpharts begrepp om *Consociationalism* respektive *Control System*. Kapitlet därpå innehåller analysen av Ceylons demokratisering utifrån Rustows analysmodell samt en analys av det nya systemets upprätthållande utifrån Lusticks teori om *kontrollsystem*. I kapitlet redogörs också för Gangulys analys av referensfallet Indiens demokratisering, samt Lijpharts förklaring till landets nya demokratiska funktion och stabilitet. Det sista kapitlet utgörs av en diskussion om huruvida Rustows tes stärks av resultatet från analysen.

1.2 Metod

I den här uppsatsen kommer tillämpas en teoriprovande metod. Harry Eckstein beskriver syftet med att testa teorier med den enkla formuleringen : *The object of testing is to find observations that must fit a theory but have a good chance of not doing so* (Eckstein 1991: 155). De fall som bedöms ha allra minst sannolikhet att passa in på en teori om denna teori inte är universell brukar kallas för *least likely cases* (ibid.: 158). Det berömda exemplet på ett test av en teori genom denna metod är Michels test av oligarkins järnlag som bekräftar att även i de minst sannolika organisationer, gräsrotsorienterade politiska partier med inriktning på samhällsklasser vars intresse ligger i denna demokratiska orientering, utvecklas oligarkier. Således är *least likely*-designen främst utformad för att bekräfta teorier genom den ultimata prövningen. Dock hänvisar flertalet vetenskapsfilosofer till att inget kan bekräfta teorier såsom logiska bevis. Däremot kan vissa observationer kategoriskt avvisa dem. Ett *least likely*-fall för en teori är ett *most likely*-fall för dess antites (ibid.: 159), det vill säga för dess ogiltighet. Även ifall syftet med en prövning är relativt neutralt och inte präglad av skarp övertygelse om en teoris ogiltighet, borde varje teori må bra av att ställas inför sitt yttersta test. Jag hävdar inte att Rustows tes är formulerad kategoriskt som att faktorer som gynnar övergångar till demokrati måste vara annorlunda än de som upprätthåller demokratiskt styre. Däremot hävdar han att förklaringar om demokrati måste skilja mellan uppkomst och funktion. Således kan tesen anses vara en teori som hävdar att x (en uppsättning faktorer, händelser, unika för varje fall) leder till en övergång till demokrati (y) men bidrar inte till demokratins upprätthållande (z), det vill säga $x \rightarrow y$ men inte $*x \rightarrow z$. En förklaring till varför detta anses föreligga är då det enda som saknas för att det ska vara en kausal teori såsom ”en

genomtänkt idé om vad som påverkar vad och varför” (Teorell & Svensson 2007: 44). Rustows argument är hämtat induktivt från jämförelsen med andra systems uppkomst och upprätthållande. Kommunistregimer exempelvis installeras oftast av revolutionära eliter men upprätthålls av masspartier och byråkrati (Rustow 1970: 341).

Min hypotes är att djupt splittrade samhällen, som Indien och Sri Lanka, som inte uppvisar starka tecken på att upprätthålla demokrati genom förklaringar som pekar på korrelation med socioekonomiska faktorer, är minst sannolika att passa in på tesen om skilda förklaringar för uppkomst och funktion. Bland de länder som Rustow nämnde i sin artikel 1970, som möjliga analysfall för fenomenet övergångar till demokrati (och som han lika gärna kunde ha valt för att utveckla sin analysmodell då detta val var slumpmässigt, enligt hans utsago), är åtta sådana som har bedömts som djupt splittrade samhällen. Fyra av dessa är europeiska stater som tjänat som typiska exempel på länder styrda enligt principer om *consociationalism*: Nederländerna, Belgien, Schweiz och Österrike. De resterande fyra staterna är icke-europeiska, varav två, Libanon och Colombia, var bland de första icke-europeiska fallen att karakteriseras som styrda enligt *Consociationalism* (Andeweg 2000: 514; Rustow 1970: 349). Kvar återstår två fall, Ceylon och Indien, varav det förstnämnda aldrig benämns som präglad av de makt-delande aspekter som utgör *Consociationalism* (Boogards 1998: 482) och där det andra, om än med en viss begreppstänjning (Lustick 1997: 115-117), av Lijphart konstaterats vara ett bekräftande fall för *Consociationalism* inom ramen för ett inkluderande konsensus-parti (Lijphart 1996: 260). Dessa två sistnämnda fall är också de fall som hade lägst BNP/capita av de djupt splittrade länderna under perioden 1950-1973 (Maddison 2007: 104; 176; 382). Således är det sannolikt att andra faktorer än socioekonomiska möjliggjorde den nya demokratins hållbarhet.

Av denna anledning har jag valt att pröva Rustows tes på material om Sri Lanka, som rör tiden för övergången till självständighet och demokrati. Slutsatser om relevanta faktorer från denna tid kommer jämföras med de som kan dras om upprätthållandet av demokratin, med förklaringar hämtade från en analys utifrån Lusticks teori om *Control System*, med begränsning till tiden fram till 1970, för att inte ta med faktorer som Rustow inte kunde känna till vid formulerandet av tesen. Då landet då gick under namnet Ceylon kommer detta namn att användas i uppsatsen för att benämna Sri Lanka under tiden före 1972. I och med att både Indien och Sri Lanka tillhör samma kategori av *least likely cases* är det intressant att se om tesens eventuella giltighet överensstämmer fallen emellan. Därför kommer slutsatserna från Sri Lanka jämföras med slutsatser från Indien. För övergångsfasen kommer slutsatserna baseras på Gangulys analys av Indiens demokratisering, utifrån Rustows analysmodell. För den indiska demokratins stabilitet kommer Lijpharts förklaringar enligt *consociationalism* användas. Ger båda dessa fall en bild av att det finns starka likheter mellan faktorerna som ledde till och upprätthöll demokrati i dessa båda länder stärks uppfattningen att det finns skäl att tvivla på Rustows tes om skilda faktorer som leder till och upprätthåller demokrati.

1.3 Tankar om valet av teori

1.3.1 Demokratiseringsforskning och djupt splittrade samhällen

Det är på sin plats att betona att även om Indien och Sri Lanka uppvisar likheter i förutsättningar, har Indien en mer hållbar demokrati än Sri Lanka. Ceylon får medverka vid ett test av Rustows tes, trots att han redan gjort observationen att Ceylon färdades bort från demokratiska principer mellan 1956 och 1965 (Rustow 1970: 118), då hans bedömning 1970 var att landet kunde tas med i en analys av faktorer som främjar övergångar till demokrati. Givet hans tes att olika faktorer gynnar övergångar respektive upprätthållande borde det vara motiverat även att se om denna förklaring fungerar negativt. I enlighet med tesen skulle den fortsatta dominansen av faktorer som inverkar positivt på övergången kunna tänkas ha en negativ inverkan på upprätthållandet av demokrati.

Lev Tolstojs episka verk *Anna Karenina* inleds med orden: *Alla lyckliga familjer liknar varandra, varje olycklig familj är olycklig på sitt eget vis* (Tolstoj 2007: 7). Denna mening kan illustrera att det är svårare att generalisera om mindre perfekta demokratier än om mer välfungerande. Enligt John Stuart Mill är demokrati omöjligt i flerspråkiga samhällen (Lijphart 1996: 258). Det är naturligtvis inte sant, som vi kan se idag, men demokratier i sådana samhällen kräver ofta sina specifika förklaringar. Lijphart själv hävdar att *consociationalism* är ett sätt att hantera detta men det leder inte till en ideal demokrati. Det är emellertid svårt att hävda att en ideal demokrati existerar utan att använda en idiosynkratisk definition på begreppet demokrati. Går det då att analysera övergångar till demokrati i djupt splittrade länder på teorier som bygger på mer ”normala” fall? Betraktas Rustows modell som en idealtyp för en övergång till demokrati, skulle sådana vara desto mer framgångsrika ju närmre idealtypens krav de befann sig.

1.3.2 Är Rustows modell en idealtyp eller en teori?

Rustow benämner själv sin tes om övergång till demokrati som antingen modell eller idealtyp. Han tycks dock göra likhetstecken mellan begreppen och anser att hans idealtyp ska bedömas utifrån sin interna sammanhållning och sin förmåga att föreslå hypoteser tillämpliga på en mångfald empiriska fall. Idealtypen presenteras som en modell baserad på i huvudsak två fall, som han själv studerat grundligt, nämligen Sverige och Turkiet (Rustow 1970: 350). För en teori baserad på ett sådant fåtal av fall kan begreppet idealtyp vara en rimlig beskrivning för

detta analysinstrument, då varje studie baserad på den blir av sådan karaktär att målet för den blir att testa hur väl en observerad verklighet stämmer in på en abstraktion (Esaiasson et al. 2007: 159), i det här fallet en abstraktion av demokratiseringsprocessen i de båda länderna. Idealtypen är främst ett analysverktyg och gör således inte anspråk på att förklara hur verkligheten hänger ihop. En idealtyp bör dock inte vara en abstrakt beskrivning av ett enda fall, utan en mellannivå mellan mer svepande teoribildningar och starkt partikularistiska historiska förklaringar (Danel 2009 s. 39).

Rustows modell om demokratisering är baserad på ett fåtal fall, varför de kausala mekanismerna inom fallen i fråga kan bedömas vara väl belagda. Detta är också en god förutsättning för en kausal teori som just består av ”en uppsättning ordnande begrepp och ett antal påståenden om de kausala relationerna mellan dessa begrepp” (Teorell & Svensson 2007 s. 44). Detta torde väl beskriva en teori om en process i flera etapper, såsom demokratisering enligt Rustows modell. Därför kan det vara lite svårt att försonas med tanken på att Rustows modell inte ska betraktas som en teori. För att inte komplicera situationen kommer jag dock i denna uppsats att använda Rustows modell som en idealtyp, då den är bra på att analysera faktorer som möjliggör en övergång till demokrati.

1.3.3 Definitioner

Eftersom jag talar om övergångar till demokrati och stabilitet av demokratiska system, är det nödvändigt att jag definierar mitt demokratibegrepp. Joseph Schumpeter har presenterat en minimal definition som håller konkurrensen om makten genom val som en tillräcklig faktor för att definiera vad som är en demokrati. Denna definition betraktas numera sällan som tillfredsställande för att definiera demokrati. Den uppenbara anledningen är att denna definition inte tar hänsyn till huruvida samhällets alla grupper har en reell chans att uttrycka och försvara sina intressen (Diamond 1999: 9). En definition som mer tar hänsyn till detta är den som Robert Dahl kallar för *polyarchy* och som även ställer krav på politiskt deltagande och medborgerliga fri- och rättigheter (ibid : 8). Utifrån denna definition kan det lätt bedömas förekomma brister på demokratin i staten Sri Lanka. Larry Diamond drar i ovan citerade verk slutsatsen att Indien på det stora hela i princip lever upp till Dahls krav, medan Sri Lanka inte gör det. Emellertid kommer uppsatsen när den talar om hur demokratin upprätthålls, analysera enligt vilka principer demokratin, om den så har stora brister eller ej, verkar för att hantera djupa sociala splittringar.

Detta för oss till ett annat centralt begrepp, ”djupt splittrat samhälle”, som är en översättning av Lijpharts *deeply divided society*. Enligt en definition på detta begrepp som givits av Lustick och som klingar väl med Lijpharts användning av begreppet är ett djupt splittrat samhälle ett sådant där gruppstillhörigheter är bestämda vid födseln och dessa leder till en antagonistisk segmentering av

samhället. Dessa grupptillhörigheter har stor politisk betydelse över ett stort antal frågor samt stark varaktighet över tid (Lustick 1979: 325).

1.3.4 Tidigare, partiella förklaringar om Ceylon/ Sri Lankas politiska karaktär

I studier av Sri Lanka tenderar det att finnas ett par huvudsakliga frågeställningar som forskare vill analysera. Framför allt söks förståelse för grunden för konflikten mellan å ena sidan den tamilska minoritetsgruppen och dess separatister och å andra sidan den singalesiska majoriteten företrädd av den nationella regeringen. Dessa förklaringar är generellt empiriska och historiska där den stegvis ökande animositeten mellan grupperna anses ha haft sin drastiska början i mitten av 1950-talet då krav höjdes på att upphöja det singalesiska språket till det enda officiella och att avskaffa engelskan som sådant. Detta skedde genom "Sinhala Only"-lagstiftningen 1956 och ledde till starka protester från den tamilska befolkningen och blodiga kravaller (Feith 2000: 348). Andra förklaringar fokuserar på den singalesiska nationalismens ursprung, i en århundraden lång och oavbruten nationell buddhistisk samhörighet (Roberts 2003) eller i den administrativa indelning enligt etniska och religiösa linjer som det brittiska kolonialstyret innebar (Rogers 2004). När det gäller att övergripande karakterisera Ceylons politiska system är naturligtvis dessa analyser partiella förklaringar, precis som Neil DeVotta, ledande expert på Sri Lanka anför att de är i sin artikel "Control Democracy, Institutional Decay and the quest for *Eelam*: Explaining ethnic conflict in Sri Lanka" (DeVotta 2000). Han beskriver Sri Lanka som en *control democracy*, med hänvisning gjord till Lusticks teori. DeVotta betecknar Sri Lankas "control democracy" som en etapp på vägen mot avsikten att skapa en etnokrati. I en etnokrati ser den etniska majoriteten målet att staten utformas för deras syften som överordnat målet med ett demokratiskt styre. Begreppet etnokrati används sällan som ett positivt tillmåle för att beskriva ett land. Det används bland annat för att benämna en stat som Thailand (von Feigenblatt 2009), som få ser som genuint demokratisk.

1.4 Material

Mitt teoretiska material består av för uppsatsen centrala artiklar och böcker av Rustow, Lijphart och Lustick samt artiklar som bygger på dessas teorier och analysmodeller, såsom Gangulys tillämpning av Rustows modell på Indien. Mitt empiriska material beträffande Sri Lanka består av artiklar, huvudsakligen av vetenskaplig och/eller historisk karaktär. Statistiskt material av ekonomisk-historisk karaktär har använts i begränsad utsträckning.

2 Teori

2.1 Bakgrund till Rustows teori om övergångar till demokrati

Dankwart A. Rustow har beskrivits som en pionjär inom demokratiseringsforskningen då hans teori för uppkomsten av demokrati, som publicerades 1970, har varit mycket inflytelserik och legat till grund för ett stort antal analyser. Hans idéer bygger på hans kritik mot att den dåvarande litteraturen om demokrati utgick från att förutsättningarna som gynnade demokratiers tillblivelse var desamma som de som gynnade deras upprätthållande. Rustow menade att dessa aspekter av demokrati borde betraktas separat från varandra (Anderson 1999: 1-2). Han argumenterar för att detsamma gäller för andra typer av regimer, såsom militärdiktaturer, som generellt uppstår genom hemligt ränksmideri men upprätthålls genom publicitet och allianser med anhängare inom civilsamhället (Rustow 1970: 341). Som ett resultat av denna observation, konstaterar Rustow att bevisbördan därigenom hamnar på den som vill hävda att de omständigheter som gynnar en regims fortlevnad också gynnar dess tillblivelse.

I *A World of Nations*, utgiven 1967 definierar Rustow (1967 s. 227 not 15) en stabil demokrati enligt principen att tre på varandra följande val ska ha genomförts, med inkluderande rösträtt, öppen konkurrens mellan partier, rättvis rösträkning och åtminstone ett maktskifte då ett nytt parti tillträder. Stabilitet framstår i detta sammanhang synonymt med hållbarhet och konsolidering. Tre år senare introducerar Rustow begreppet ”habituation phase”, som enligt Larry Diamond (1999 s. 65) innefattas av det vidare begreppet demokratisk konsolidering. I Rustows modell beskrivs förvisso ”habituation phase” som slutfasen i en övergångsprocess till demokrati. Dock fokuserade artikeln i vilken modellen var publicerad på vikten av att skilja mellan å ena sidan studier inriktade på övergångar till demokrati och å andra sidan sådana som behandlar demokratisk konsolidering. Rustow menar att det ej går att med fog hävda att de förutsättningar som gynnar demokratiers fortlevnad är desamma som de som leder till deras tillblivelse.

2.2 Fyra kritiska förutsättningar för en övergång till ett demokratiskt styre

2.2.1 "Background Condition" : nationell enighet

Nationell enighet är centralt för Rustows idé om bakgrundsfaktorer för demokrati. Viktigare än idéer såsom socioekonomisk utveckling, antalet tidningsläsare eller motsvarande, betraktar han den nationella enigheten och citerar Ivor Jennings, den brittiske konstitutionella expert som för övrigt spelade en viktig roll vid utformningen av Sri Lankas postkoloniala styrelseskick: "*the people cannot decide until somebody decides who are the people*" (Rustow 1970 : 351).

Det måste saknas varje form av tvivel bland väljare och politiker om vilken politisk enhet de tillhör. Tvivel om detta, såsom latent separatistiska tendenser ska således ses som kontraproduktivt för möjligheten till uppkomst av demokrati. Nationell enighet måste föregå alla övriga faser i demokratisering men i övrigt är dess timing irrelevant, det vill säga den kan inträffa i nära anslutning till eller långt före övergången. Nationell enighet kan existera för att inget intressant alternativ någonsin funnits eller så kan det ha utvecklats gradvis under dynastiska föreningsprocesser. Nationell enighet som bakgrundskrav för demokratisering fungerar bäst om den tyst tas för given. Det tycks accentueras och uttalas mer ju mer osäkra invånarna är på sin tillhörighet ; därvid kan kontrasteras tyskar, araber och italienare med svenskar, japaner och engelsmän där de tre sistnämnda har mer för givet tagna nationella tillhörigheter (ibid. : 351-352).

2.2.2 "Preparatory Phase" - Förekomsten av en starkt befäst konflikt

Rustow hävdar att den nödvändiga drivkraften för en demokratisering är förekomsten av en starkt befäst konflikt i landet i fråga,. Den måste te sig som en kamp mellan väl inrotade styrkor om frågor som har mening för dem. Det sker inte sällan genom att en ny elit växer fram vilket driver en annan gruppering till handling. Styrkorna sociala uppbyggnad skiljer sig från ett fall till ett annat. I Turkiet rörde det sig om en ny elit av kemalistiska grupper inom byråkrati och militär som drev fram en konflikt med stor- och medelägande bönder. Medan konflikten i Sverige tedde sig som en kamp mellan å ena sidan bönder och arbetarklass och å andra sidan en etablerad industriell elit med förgreningar i en konservativ byråkrati tedde sig motsvarande konfliktlinje i Indien och

Filippinerna sig som mellan den brittiska imperialistiska byråkratin och den nationella rörelsen. I fallen med Sverige och Turkiet fanns det starka ekonomiska drivkrafter som var mindre betydande i fallen med Indien och Filippinerna (Rustow 1970 : 352-353).

Förutsättningarna och vägarna ter sig således unika för varje land beroende på konfliktens natur. Rustow konstaterar att *"...a country is likely to attain democracy not by copying the constitutional laws or parliamentary practices of some previous democracy, but rather by honestly facing up to its particular conflicts and by devising or adapting effective procedures for their accomodation"* (ibid. : 354).

2.2.3 "Decision Phase" - det medvetna valet av demokrati

Demokrati kan införas som resultatet av ett enda stort beslut, men kan lika gärna följa av ett antal successiva beslut som långsamt för i demokratisk riktning. Rustow nämner Sverige som ett gott exempel på den första sortens förfarande, medan Storbritannien är ett bra exempel på en mer utdragen process. Även om organiserad laglig opposition kan vara en nyare innovation än modern demokrati, fanns i de första demokratierna med lagstadgad rätt att uttrycka och söka åtgärda missnöje med styret, mekanismer som påminner om frihet till opposition och en idé om strävan efter enighet i mångfald. Beslutet kommer enligt Rustow inte förrän efter det att de två grundläggande förutsättningarna är uppfyllda, det vill säga den nationella enigheten och den befästa konflikten. Dock kommer det inte naturligt som en följd av att dessa villkor uppfyllts, utan fattas ofta som en följd av förhandlingar mellan ett fåtal parter som företräder viktiga grupperingar med skilda intressen. Ibland kan dessa förhandlingar ledas av representanter som sedan inte behåller en lika inflytelserik roll, men som får förhandlingsrollen i enlighet av att vara moderata i sina övertygelser. Motiven som leder till att besluten fattas varierar från fall till fall. De konservativa krafterna kan vika sig tidigt av fruktan att förlora än mer mark längre fram. Likaledes kan de radikala krafterna nöja sig med en kompromiss, övertygade om att tiden är på deras sida och att flera förändringar enligt deras önskemål är att vänta (Rustow 1970: 355-357).

2.2.4 "Habituation Phase" – tillvänjning vid demokratiska normer

"A distasteful decision, once made, is likely to seem more palatable as one is forced to live with it (...) Democracy, moreover, is by definition a competitive process, and this competition gives an edge to those who can rationalize their commitment to it" (Rustow 1970 p. 358). I exemplet kan ordet *edge* översättas som "fördel". I fallen Turkiet och Sverige finner Rustow exempel på ledare som

accepterat införandet av demokrati av plikt känsla snarare än av övertygelse och senare ersatts av sådana som i systemet såg en väg för sina egna ambitioner, i sin tur efterföljda av ledare med en verklig tro på demokrati.

Han anför att demokrati fungerar som bäst när det gäller att överbrygga klyftor av social och ekonomisk karaktär medan klyftor av religiös och nationell karaktär visat sig mer uthålliga trots demokratisk utveckling (1970 s. 359). Detta beror helt enkelt på frånvaron av mellanpositioner när det gäller att överbrygga dessa klyftor. När det gäller ekonomiska frågor såsom offentliga utgifter, löner och socialbidrag finns ett kompromissutrymme och en möjlighet att nå en medelposition. Nationella grupp tillhörigheter, såsom vallonska eller flamländska tillhörigheter i Belgien, kan inte upphöra genom en dylik kompromiss, som möter grupperna på halva vägen. Dock kommer det sätt som en stat som upplever starka klyftor av denna natur hanterar situationen ha betydelse för vilken form av demokratiskt styre dess väljare och politiker vänjer sig vid. För att bättre förstå Habituation Phase i ett djupt splittrat samhälle som Sri Lanka kommer jag tillämpa Lusticks teori om *Control democracy*, som ett sätt att stabilisera demokrati i djupt splittrade samhällen, såsom Ceylon/Sri Lanka.

2.3 Lijpharts och Lusticks teorier om stabilitet i djupt splittrade samhällen

Möjligheten att kontrollera den universella karaktären hos Rustows tes om skilda faktorer för övergång till och stabilisering av demokrati är skälet till att Lijpharts och Lusticks teorier kommer användas i denna uppsats. Detta kommer att göras i syfte att se om det går att argumentera för att de faktorer som möjliggjorde övergångarna till demokrati i Ceylon, respektive Indien, även var nödvändiga för att upprätthålla det demokratiska styret, i motsats till Rustows tes om divergens mellan faktorerna i fråga.

Enligt Lijphart är elitors beteende den felande länken som förklarar stabilitet i djupt splittrade samhällen. Ett sådant samarbete kallar Lijphart för *Consociationalism* (Boogards 1998 s. 475). Det kännetecknas av stora koalitionsregeringar med representanter från samtliga stora språkliga och religiösa grupper, kulturell autonomi för dessa, proportionalitet inom politisk representation och förvaltning samt vetorätt för minoriteter i fråga om deras autonomi och rättigheter (Lijphart 1996: 258).

Som kontrast till *Consociationalism* har Lustick (1979) utvecklat begreppet *Control* och *Control System* (Lustick 1979: 326-327; 330-332) för att förklara stabilitet i splittrade samhällen som inte uppvisar tecken på elitsamarbete över gruppgränserna. I dessa samhällen upprätthålls inte stabiliteten av styret genom samarbete mellan de båda gruppernas eliter, utan genom en grupps effektiva

kontroll över övriga grupper, utan att detta innebär ett ständigt behov av betvingande, våldsanvändande dominans. I förekommande fall kommer jag att använda mig av den översatta formen *kontrollsystem* för att benämna detta begrepp.

Lustick konstaterar att i studier av djupt splittrade samhällen är konflikt och oordning att vänta, medan stabilitet och fortbestånd är oväntat och kräver sin förklaring. Flera olika teorier som handlar om politisk stabilitet avfärdas dock, av skälet att de inte tar hänsyn till samhällen som är så djupt splittrade att vanliga förklaringar inte fungerar. Det kan exempelvis vara därför att de, som bland pluralistiska förklaringar, kräver multipla gränsöverskridande lojaliteter eller som vid förklaringar av totalitära systems stabilitet pekar på ett samhälle som har omöjliggjort varje vertikal division utom den mellan individer. Lustick konstaterar att *Consociationalism* och *kontrollsystem* är de enda modeller för att förklara stabilitet som tar för given fortlevnaden av djupa klyftor mellan grupperna. Lustick nämner kritiker till Lijpharts teori om *Consociationalism* som anser att denna skola lägger för mycket emphasis vid samarbetsbeteenden i splittrade samhällen. Istället betonar kritikerna vikten av maktbalanser och manipulativa beteenden. (Lustick 1979: 329)

Den överordnade gruppen i *Control System* vidmakthåller sin position genom praktiker som kontrasteras mot vad fallet är vid *Consociationalism*:

- 1) **Fördelning av resurser.** Sker i *kontrollsystem* i enlighet med den överordnade gruppens intressen artikulera av dess elit. I system av *Consociationalism* förhandlas en minsta gemensam nämnare fram.
- 2) **Kontakter mellan de båda grupperna.** Den överordnade gruppen tar i *kontrollsystem* vad den anser sig behöva från den underordnade gruppen i form av information, arbetskraft, politiskt stöd och levererar vad den ser som lämpligt. Allt detta förhandlas i ett system av *Consociationalism*.
- 3) **Betydelsen av förhandlingar.** I *kontrollsystem* är förhandlingar mellan grupperna detsamma som systemets nedbrytande. I system av *Consociationalism* är förhandlingar ett tecken på systemets funktionalitet.
- 4) **Den styrande maktens roll.** Medan de styrande i ett *kontrollsystem* agerar som ledare för sin grupp, fungerar den styrande makten i *Consociationalism* som skiljedomare. Ledaren försöker modifiera reglerna för konkurrens inom systemet så de gynnar den egna gruppen medan skiljedomaren försöker omvandla kompromisser till icke-diskriminerande och fungerande lagstiftning.
- 5) **Typen av normativa rättfärdigandet som den politiska ordningen framhåller till förmån för systemets upprätthållande.** I *kontrollsystem* legitimeras systemet med en gruppsspecifik ideologi, som åberopar gruppens historia och en uppfattning av dess intressen. I ett system av *Consociationalism* är formuleringarna till förmån för systemets upprätthållande vagt formulerade hänvisningar till båda gruppernas bästa och förenade med varningar för kaotiska konsekvenser för samtliga grupper vid ett eventuellt sönderfall av regimen.
- 6) **Karaktären av de centrala strategiska problemen för gruppernas eliter.** I *kontrollsystem* är de centrala strategiska problem som sysselsätter de

olika gruppernas eliter av olika karaktär, de är asymmetriska i förhållande till varandra. Den överordnade gruppens elit är sysselsatt med att tänka ut kostnadseffektiva sätt att manipulera den andra gruppen. I den mån den underordnade gruppen har en elit, är dess strategiska problem att tänka ut de svar till den överordnade gruppens eller de överordnade gruppernas policier som bäst hanterar konsekvenserna av underordningen, samt att värdera de olika möjligheter till förhandlingar och motstånd som kan finnas tillgängliga. I ett system av *Consociationalism* är eliternas centrala strategiska problem symmetriska. Samtliga grupper måste förhandla fram lösningar som inte äventyrar systemets struktur och som samtidigt kan accepteras av eliternas respektive grupperingar.

7) **Den visuella metaforen för ett perfekt system av vardera typ.** Ett *kontrollsystem* liknas vid en marionettspelare som manipulerar sin docka. Metaforen för att beskriva ett *Consociational System* är snarare den ömtåligt balanserande vågen med två skålar i balans. Metaforerna reflekterar skillnaderna mellan systemen, men båda visar på gruppernas separation och vad som utmärker systemens stabilitet. (Lustick 1979 : 330-332)

Lustick drar lärdom från studier från Sydafrika under apartheid-tiden för att dra slutsatsen att när regimer som bygger på en överordnad grupps kontroll övergår till mer och mer våldsamma och betvingande metoder är det ett tecken på systemets försvagning (ibid.: 339). Kontrollsystem och system av *Consociationalism* kan samexistera i samma land. Lustick tar upp Israel, som ett sådant exempel, där stabilitet mellan israeliska subkulturer upprätthålls genom tekniker à la *consociationalism* men där relationen mellan judar och araber regleras genom ett system av kontroll (ibid.: 336 not 23).

Det skulle kunna göras en observation om att Lusticks exempel på *kontrollsystem* i stor utsträckning är hämtade från icke-demokratier och att de därför är olämpliga för tillämpning på demokratiska system. Det är kanske föga förvånande dock, med tanke på att manipulation av underordnade samhällsgrupper inte kan klassas som ett idealiskt demokratiskt beteende. Dock tycks inte fallet med USA:s söder och relationen mellan svarta och vita före andra världskriget, som Lustick tar upp som exempel på ett kontrollsystem (ibid.: 330), föranleda att datumet för USA:s övergång till demokrati sätts efter medborgarrättslagstiftningen från 1960-talet.

Till saken hör dock att Lijpharts alternativ, *Consociationalism*, innehar vissa odemokratiska tendenser som minner om oligarki. Enligt van Schendelen, som citeras av Lustick finns en motsägelse i Lijpharts tillämpning av begreppet som en typ av ej idealisk demokrati, men likaledes demokrati. Givet detta menar van Schendelen att *consociationalism* borde ses som en variabel, snarare än en typ av demokrati, vilket skulle öppna för möjligheten att *consociationalism* kan fortsätta råda i ett land, samtidigt som det ska kunna konstatera att landet inte längre är en demokrati. Van Schendelens kritik baseras på Nederländerna, Lijpharts hemland som även tjänade som bas för hans första teori om *consociationalism*. Van Schendelen pekar på att den styrande "elitkartellen" i Nederländerna var betydligt mer sluten i förhållande till sina respektive väljare än vad Lijphart ville ge intryck av. Likaledes pekar han på att det extremt proportionella valsystemet i sig, var

tillräckligt incitament för samarbete och ifrågasätter således Lijpharts bild av att samarbetet motiverades av viljan av att bevara systemets balans, av altruistiska skäl (Lustick 1997: 103-104).

Således kan argumenteras för att både *consociationalism* och *kontrollsystem* har kapacitet att innehålla odemokratiska element, men de kan likväl utgöra metoder att upprätthålla demokratier.

3 Analys

3.1 Sri Lankas övergång till demokrati enligt Rustows modell

3.1.1. Background condition

Rustow påpekar att det inte får finnas tvivel om en blivande demokratis medborgares tillhörighet till en politisk enhet. Faktum är att det bland tamiler i Ceylon under tiden före självständigheten, fanns vissa visioner om att slutet på kolonialismen, som föreföll närliggande, skulle vara tillfället att återupprätta den tamilska statsbildning som fanns i landets norra del, före kolonialismens början, innan den första europeiska erövringen av portugiserna på 1600-talet (Wilson 1999: 99). Dock företrädde tamilernas ledare ståndpunkten att bevara landets gränser men att införa en 50-50 representation mellan folkgrupperna, deras egen minoritetsstatus till trots, så de mer konkreta separatistiska strömningarna lät för tillfället vänta på sig (ibid.: 102).

Enligt Rustow behöver den nationella enigheten inte ske vid någon särskild tidpunkt, så länge den sker innan övergången till demokrati, för vilken den är en nödvändig bakgrundsfaktor. Rustow nämner dynastiska föreningsprocesser som en väg till nationell enighet i bemärkelsen tillhörighet till en politisk enhet. Faktum är att, trots Sri Lankas befolknings karaktär av uppdelning mellan etniska grupper, har det historiskt funnits en distinktion mellan att vara politiskt singales, lojal till den singalesiska kungatronen, och att vara kulturellt singales. Då det sist kvarlevande kungadömet i Sri Lanka under många år hade en monark av tamilskt ursprung, trots att befolkningen under kungen var kulturellt och etniskt huvudsakligen singalesisk, kan argumenteras för att landet haft en tradition av sådana dynastiska föreningsprocesser. Många tamilspråkiga grupper kan ha varit att betrakta som politiskt singalesiska, särskilt då det singalesiska kungadömet Kandy existerade som det enda alternativet till kolonialstyret (Rogers 2004: 630-632). Dessa kan mycket väl ha funnits kvar i delar av det kollektiva (under-)medvetandet, även om den brittiska kolonialtiden innebar en accentuering av de etniska skillnaderna (ibid.: 633-638).

3.1.2 Preparatory phase

I Ceylon tycks inte den huvudsakliga konfliktlinjen ha stått mellan landets invånare och kolonialmakten. Den brittiska kolonialregimen i Ceylon hade redan 1931 överlåtit en del av makten till valda representanter, utsedda genom allmänna val, som tog plats i ett State Council, utformat med Londons City Council som modell. Detta var bara fortsättningen på en tradition som sträckte sig tillbaka till 1800-talet där representanter från de olika etniska grupperna givits inflytande i styret av kolonin, som sedan 1910 styrdes indirekt, till skillnad mot kronkolonierna (Collins 1950: 101-103). Representanterna i State council skulle fungera både verkställande och beslutande och väljas med allmän rösträtt utifrån territoriellt uppdelade valkretsar och inte som tidigare i valkretsar baserade på etnisk grupptillhörighet. Detta valförfarande hade föredragits då det ansågs att det tidigare systemet accentuerade motsättningarna mellan grupperna (ibid. : 109). Lagar beslutade av State Council skulle verkställas av dess kommittéer, men först godkännas av guvernören varför deras implementering drog ut på tiden (ibid. 108). Styrelseskicket var gjort för att förbereda landet för status som Dominion, självständigt inom Brittiska Samväldet.

I motsats till vad som anses mest fruktsamt av Rustow, kom Ceylons nya konstitution, som instiftades strax innan landet gavs full självständighet, att huvudsakligen framstå som en kopia av Storbritanniens kabinettsystem. Den skarpa konfliktlinjen mot kolonialmakten, som Rustow noterat i Indien och Filippinerna, var inte alls lika uttalad i Ceylon, särskilt som den engelsk-utbildade eliten, som utgjorde representanterna för självstyret innan självständigheten, väntade sig att sitta kvar när full självständighet uppnåtts (Feith 2010 : 347). I stället befann sig rivaliteten mellan å ena sidan den tamilska välutbildade eliten backad av det brittiska kolonialstyret och å den andra sidan, singalesiska politiker och deras väljare som motsatte sig den skarpa tamilska överrepresentationen i landets statsförvaltning, domstolsväsende och universitetssystem. Strax före självständigheten utgjordes personal och studenter vid dessa institutioner till kring en tredjedel av tamiler, medan de bara utgjorde 11 % av landets befolkning (DeVotta 2000 : 60). Britterna hade före självständigheten velat skapa balans genom att hålla tillbaka och förhindra den singalesiska majoritetens dominans, vilket hade inneburit ett favoriserande av minoriteterna.

Motreaktionen mot denna överrepresentation av tamiler på viktiga poster leddes av den nationalistiske singalesen Bandaranaike. Han och hans anhängare kan liknas vid en rörelse som uppkommit för att bemöta en elit vars intressen den motsatte sig. Således var möjligen konfliktsituationen inte helt annorlunda än den som Rustow beskrivit den i Turkiet och Sverige. Sättet som övergången till självständig demokrati skedde på kan likaledes se som ett sätt att moderera denna konflikt.

3.1.3 Decision phase

I enlighet med fallet med Storbritannien, som nämns av Rustow (1970: 347) var inte övergången till demokrati i Ceylon resultatet av ett enda, utan flera successiva beslut som ledde i denna riktning. Under kronkolonitiden 1832-1910 kom det lagstiftande rådet att successivt bestå av fler och fler representanter för landets olika folkgrupper. Nya reformer och konstitutioner under åren 1912, 1921 och 1924 gav ytterligare representativitet för folkgrupper och förfaranden fastslogs för att utse dessa genom val. Observationen att dessa förfaranden spädde på motsättningar mellan etniska grupper ledde till beslutet att införa allmänna val på territoriell, inte etnisk, basis (Collins 1950: 101-104). Efter perioden av begränsat självstyre inom ramen för State Council beslöt britterna slutligen 1945 att överlämnandet av makten för fullständigt självstyre skulle inledas.

Vid förhandlingarna om överlämnande av makten från britterna, var Ceylons konservativa ledare D.S. Senanayake den som företrädde kolonin och framstod som det acceptabla alternativet som den självständiga nationens första premiärminister. Britterna ville försäkra sig om att han hade stöd från minoriteterna, framför allt tamilerna, vilket denne sökte genom att lova dess eliter inflytande i utbyte mot stöd (Wilson 1999: 99). Han hade även krav på att ge garantier om att britterna skulle få behålla ett antal militärbaser i landet. Den nationalistiske oppositionsledaren S.W.R.D. Bandaranaike, som ofta hade stöd av den samlade singalesiska vänstern, uttryckte större motstånd för dessa krav, varför britterna ansåg sig behöva lämna över makten till Senanayake relativt snart, för att inte ett dröjsmål skulle minska hans stöd och tvinga honom närmre sin motståndare (ibid.: 100; 105). Bandaranaike hade uttryckt sympatier för en 50-50-lösning av maktindelning mellan tamiler och singaleser, uttryckta av tamilernas ledare Ponnambalam, varför britterna fruktade en enad socialistisk anti-brittisk front och valde att skynda på självständighetsprocessen, medan Senanayake fortfarande hade ett relativt stort stöd (ibid. : 105).

Protagonisterna i konflikten i Preparatory Phase var även inblandade i de förhandlingar som utgjorde slutet på Decision Phase. Protagonisterna antas i det här fallet vara britterna å ena sidan, då det var i deras intresse som den singalesiska dominansen tidigare hållits tillbaka, samt å andra sidan företrädare för den singalesiska majoriteten, vars intresse var att befästa sin dominans. Liksom förhandlingarna i Sverige 1907 sköttes av moderata krafter från båda sidor (Rustow 1970: 356-357) var det inte Bandaranaike som anförtroddes uppdraget att representera den singalesiska majoriteten, utan den mer moderate Senanayake (Wilson 1999: 101). De radikala krafterna under Bandaranaike, som agerade utanför förhandlingarna, såg det som fruktbart att spela ut ett kort om samarbete med tamiler, för att skynda på processen och ingjuta brittisk fruktan om en anti-brittisk allians mellan Indien och Ceylon, i och med att Bandaranaike och Indiens ledare Nehru hade samsyn i frågan om brittisk icke-inblandning (Wilson 1999: 105). Detta snabbade på britternas beslut, då ökad väntetid skulle försvaga Senanayakes position. Liksom brittiska Whigs hade gjort 1832 och de svenska konservativa 1907 (Rustow 1970: 357), valde britterna att acceptera en

kompromiss med Senanayake trots att denna inte motsvarade deras krav om garantier för minoriteternas intressen (Wilson 1999: 105). Bandaranaike var övertygad om att avtalet om de brittiska militärbaser som britten fick behålla genom kompromissen lätt kunde upphävas när självständigheten väl var ett faktum (ibid. : 99).

3.1.4 Habituation phase

Det kan nog inte med rätta hävdas att demokratiskt styre i Ceylon infördes av ledare som framför allt fattade beslutet av plikt känsla, i likhet med fallen Turkiet och Sverige (Rustow 1970: 357). Dock var det ledare som ursprungligen befann sig i opposition, som Bandaranaike och andra politiker som företrädde singalesiskt dominerade partier, som kunde rationalisera sitt stöd till det demokratiska systemet, som en väg för personlig ambition. De gavs tillfälle att accentuera sin nationalistiska argumentation, i frånvaro av den dämpande effekt som det brittiska kolonialstyret inneburit (Feith 2010 s. 347-348).

Min bedömning är att i fallet Sri Lanka har utvecklingen stannat vid ledartypen som ser demokratin som en väg för personliga ambitioner. Demokratin har därmed stannat vid att vara en form för tävlan att inneha styret snarare än det som Rustow beskriver som dess huvudsakliga syfte: en process för att lösa konflikter inom mänskliga grupperingar (Rustow 1970 p. 358).

För att sammanfatta kan Sri Lankas övergång till demokrati sägas ha präglats av en relativt svag bas för nationell enhet, en konflikt mellan å ena sidan en kolonialmakt och dess privilegierade elit och å andra sidan en mindre favoriserad majoritet, ett beslut för demokrati fattat under stark press från denna majoritet och en tillvänjning av ett system byggt på denna majoritets skarpt ökade inflytande inom ramen för demokratisk konkurrens.

Som Rustow vidare påpekar är det främst är för skiljelinjer av ekonomisk natur som demokratin är lämpad för att hitta kompromisser. En demokratisk regims stabilitet och fortlevnad i djupt splittrade samhällen som Sri Lanka kräver särskilda former. Utifrån denna observation kommer landets upprätthållande av sin demokratiska regim under tiden fram till 1970 analyseras enligt Lusticks teori om *Control System*.

3.2 Sri Lankas upprätthållande av stabilitet enligt teorin om *Control System*

Som Lustick påpekar är aktivt användande av våld för att upprätthålla kontroll ett tecken på en försvagning av ett system som bygger på manipulation enligt principerna för *kontrollsystem*. Då politiskt våld blev en central faktor inom Sri Lankas politik först från och med 1971 (Samaranayake 1997: 99), är det framför all tiden dessförinnan som utmärktes av ett befäst *kontrollsystem*. Fram till dess arbetade den singalesiska eliten för att säkerställa folkgruppens dominans inom ramen för det politiska systemet. Härmed demonstreras hur det på Ceylon upprättades ett system av *kontroll*, med de viktigaste av Lusticks aspekter på ett sådant system i fetstil. **Fördelning av resurser** skedde enligt principerna för *kontrollsystem*. Framför allt prioriterades den singalesiska befolkningsgruppens utbildningsmöjligheter för att överbrygga obalansen från kolonialsystemet, med en högre utbildad tamilsk befolkning. Enorma satsningar gjordes för att öka läskunnigheten hos den egna befolkningsgruppen och landets knapphändiga industriella resurser tillsågs gynna singaleserna. Den singalesiskt dominerade regeringen såg till och med till att bordlägga internationellt sponsrade utvecklingsprojekt i tamildominerade områden. Utveckling av konstbevakning och liknande projekt i sådana områden stöddes av regeringen enbart då de kombinerades med bosättning av etniska singaleser. Denna bosättningspolitik var ett sätt att avlegitimisera separatistiska krav (DeVotta 2000: 60-62). Då den även avlastade överbefolkade singalesiskt dominerade delar av landet (ibid.: 62) kan den ses som en lösning på vad Lustick benämner som den överordnade gruppens **centrala strategiska problem**: att kostnadseffektivt manipulera den underordnade gruppen (Lustick 1979: 332). Diskriminerande lagstiftning och policy, som exempelvis explicita hinder för tamilers tillträde till vissa utbildningar, var möjlig genom frånvaron av konstitutionella hinder, såsom något liknande en *bill of rights* (DeVotta 2000: 60-62). Sådana konstruktioner föredrogs inte av den brittiska konstitutionella expert, sir Ivor Jennings som hade ett avgörande inflytande på utformningen av landets konstitution (Wilson 1999: 99; 107-108). Den singalesiska nationalismen, som hållits tillbaka under kolonialtiden, blev väldigt framträdande efter självständigheten och befäste sig särskilt genom ”Sinhala Only”-kampanjen. Det propagerades för att singalesernas språk *sinhala* skulle bli landets enda officiella språk istället för engelska, vilket var ett ytterligare sätt att utestänga tamiler från officiella positioner, myndigheter och universitet. Lagstiftningen blev ett faktum 1956 (Feith 2000: 348). Efter våldsamma upplopp, som uttryckte tamilskt missnöje slöts en pakt mellan nyligen valde premiärministern Bandaranaike och den tamilske ledaren Chelvanayakam enligt vilken *tamil* skulle erkännas som minoritetsspråk och få användas officiellt i norr och öst, regioner med tamilsk majoritetsbefolkning. I enlighet med vad

Lustick föreskriver om **betydelsen av förhandlingar** (Lustick 1979: 330-331) är sådana i ett kontrollsystem ett tecken på att systemet försvagas. Således kunde Bandaranaike inte emotstå påtryckningar från den egna gruppen och bröt följdaktligen avtalet (Feith 2000: 348). Kontrollsystemet befästes genom Bandaranaikes valseger, som visade framgången hos en kampanj som förespråkade den singalesiska befolkningsgruppens intressen och använde sig av en anti-tamilsk propaganda (ibid.). Således befästes **den styrande maktens roll** i kontrollsystemet, bort från den moderate Senanayakes (Wilson 1999: 100) roll att likt en skiljedomare balansera olika gruppers intressen, mot den ledarroll som exploaterar och modifierar styrelseskicket i enlighet med den dominerande gruppens intressen (Lustick 1979: 331). Enligt Lustick **legitimeras kontrollsystemet** med hjälp av en gruppsspecifik ideologi som återoppar gruppens historia och en uppfattning av dess intressen (Lustick 1979: 332). Bosättningspolitiken och det upplevda behovet av singalesisk dominans drevs på av synen på att Ceylon, enligt begreppen *Sihadipa* och *Dhammadipa*, är en ö som tillfaller singaleserna, vars uppgift det är att försvara buddhismen. Detta är förenat med uppfattningen av att befinna sig i regional minoritet i förhållande till vad som inom detta synsätt ses som tamilernas kulturella bas, den närbelägna indiska delstaten Tamil Nadu med närapå sextio miljoner tamilspråkiga invånare (DeVotta 2000: 62). Denna nationalistiska syn har reproducerats av politiker och spelat rollen av en ideologi som återopats för att rättfärdiga kontrollsystemet.

Självbilden färgad av minoritetsställning och utsatthet rimmar inte helt korrekt med **metaforen av ett perfekt kontrollsystem**, den med en marionettspelare som kontrollerar sin docka. Detta ger även en hint om att landet inte var en helt väl fungerande *Control Democracy*, vilket innebar en övergång till ökad våldsanvändning från och med början av 70-talet (Samaranayake 1997: 99), ett tecken på svaghet enligt Lustick (1979: 339).

Sammanfattningsvis utgjordes Ceylons kontrollsystem under tiden fram till 1970 av fördelning av ekonomiska resurser för att främja singalesiska intressen, diskriminering av tamilers möjliga tillgång till utbildningssystem, ovilja från singalesernas sida till förhandlingar mellan grupperna, modifiering av det politiska systemet för att främja singalesisk dominans, samt befästandet av en nationell ideologi som legitimerade de övriga åtgärderna.

3.3 Indien som referensfall: övergång till demokrati enligt Rustows modell

Sumit Ganguly följer i sin artikel om Indiens demokratisering (Ganguly 1999) Rustows analysmodell med dess fyra förutsättningar som är kritiska för att en stat framgångsrikt ska övergå till ett demokratiskt styre. I den kommande framställningen kommer jag kortfattat diskutera de faktorer som Ganguly framför om hur Indiens demokratisering kan förklaras utifrån modellen.

3.3.1 Background condition

Mohandas Gandhi tog över ledarskapet av Indian National Congress, under 1920-talet. I denna organisation som instiftats 1885 av representanter för den angliserade indiska övre medelklassen, ställdes före Gandhis ledarskap ej krav på nationell suveränitet. Gandhi demokratiserade organisationen samt mobiliserade och politiserade stora delar av de lägre samhällsklasserna. Jawaharlal Nehru, en av Gandhis närmaste politiska allierade, lyckades befästa idén om en indisk enhet som något som fanns långt före det brittiska kolonialstyret och som byggde på en tanke om att landet utgjorde en egen samlad civilisation, trots splittring utifrån religiösa och språkliga skiljelinjer. Således arbetade Nehru, som senare blev Indiens förste president, emot den begreppsmodell som det brittiska kolonialstyret hade format, av Indien som hemvist för ett stort antal skilda nationer, vilket också var den princip enligt vilken kolonialstyret var utformat. Han formulerade istället en alternativ historiebild, som byggde på att den stora etniska mångfald som så länge präglade den indiska subkontinenten, lett till framväxten av en stor och utbredd tolerans där all form av variation uppmuntrades. Nehru insåg dock att själva denna nationella myt eller självbild inte kunde ena landet, utan att en samling kring ett neutralt regelverk byggt på parlamentariska, demokratiska principer skulle vara det fundament som kunde ena landet. Denna samling realiserades genom instiftandet av *kongresspartiet*. Dess styrka låg i dess uttalade mål att representera all landets etniska tillhörighet eller regionala lojalitet. Medan partiet förvisso hade svårt att dra till sig de de hårdföra hinduiska nationalisterna såväl som den största minoriteten, muslimerna, lyckades partiet med konststycket att förena både grupper med en marknadsinriktad ekonomisk ideologi och krafter som förespråkade en mer socialistisk ekonomisk organisation (Ganguly 1999 s. 221-224).

3.3.2. Preparatory phase

Här nämner Rustow, som tidigare behandlats, nödvändigheten av en befäst konflikt. I Indien stod konflikten mellan kolonialmakten och den nationalistiska rörelsen. Under det sena 1800-talet tedde sig motståndet mot britterna som reformistiskt. Vid sidan av dessa krav på konstitutionell reform, inleddes från början av 1900-talet en fas där kraven kompletterades av terroristdåd. Från och med 1920-talet och Gandhis ledarskap var målet det uttalade målet inget mindre än full självständighet (Ganguly 1999: 224-225).

3.3.3 Decision phase

I likhet med Ceylon tilldelades Indien ett begränsat självstyre, med representanter utsedda i val. Detta skedde genom Government of India Act 1935 och val hölls 1937. Indian National Congress vann överväldigande och organisationens agitatoriska roll ersattes med arbete för representation och styre. Partiets samtliga medlemmar lämnade dock sina poster som protest mot att de inte konsulterats av britterna innan Indien förts in i andra världskriget. Partiet kom åter till makten vid valet 1946. Som en del av sin plan att införa ett federalt styre med hela dåvarande Indien (inklusive dagens Pakistan och Bangladesh) inrättade britterna ett råd med uppgiften att utforma en konstitution. Efter oenighet med britterna och den viktigaste muslimska organisationen *The Muslim League* var det slutligen framför allt fem medlemmar av Indian National Congress som kom att utforma konstitutionen. De företrädde olika ideologiska positioner och med ett undantag var de av privilegierad social bakgrund. Undantaget var en medlem av den oberörbara kasten som lyckades påverka konstitutionen till förmån för minoritetens rättigheter. Ett stort antal ytterligare medborgerliga rättigheter skrevs in, såsom äganderätt, samt förbud mot diskriminering och principer om att landets ekonomiska resurser måste fördelas för att främja det allmänna. Dessutom skapade konstitutionen ett ”kvasi-federalt system”(Ganguly 1999: 225-227).

3.3.4. Habituation phase

När det gäller denna slutliga fas beskriver Gungaly (1999 s. 227-228) en händelse där den civila kontrollen över militären direkt efter självständigheten började praktiseras som en tydlig signal om den demokratiska inriktningen på styret. Detta skedde genom ett fall med ett antal soldater som deserterat från Brittiska Indien till förmån för japanerna och vars benådning garanterats av britterna under påtryckningar från Jawaharlal Nehru och hans kolleger i Indian National Congress. Efter självständigheten vägrade Nehru att de återigen

installerades i armén då de nu var politiserade. Samma skäl som drev honom att kräva deras benådning – deras legitima motstånd mot kolonialmakten – gav honom nu anledning att åberopa principen om att den typen av beteende inte skulle accepteras i den nya demokratiska staten, där militären ska vara fränkopplad från politik.

För att avrunda färgades Indiens övergång till demokrati av först framhävande av en mytisk civilisatorisk enhet, krav på självständighet under konflikten mot kolonialstyret, förhandlingar mellan jämbördiga parter och en tillvänjning av demokratiskt styre genom hävdande av civil kontroll av militären.

I det följande avsnittet diskuteras Lijpharts förklaring till stabiliteten av den indiska demokratin.

3.4. Indien som referensfall: upprätthållande av stabilitet enligt teorin om *Consociationalism*

Teorin om *consociationalism* är ett sätt att förklara stabilitet och upprätthållande av regimer i länder som räknas som djupt splittrade. Enligt Arend Lijphart som utvecklade teorin är samarbete mellan olika gruppers eliter nyckeln till att förstå stabilitet i dessa länder (Boogards 1998: 475). Generellt sker detta samarbete, enligt teorin, genom breda koalitionsregeringar, då maktindelning ses som nödvändigt för demokrati i djupt splittrade länder (Lijphart 1996: 258).

Lijphart anser att Indien var en fullfjädrad *consociational democracy* från självständigheten 1947 fram till början på andra halvan av 60-talet då förändringar skedde (Lijphart 1996: 263). Således passar studien väl in som en referens till styret under motsvarande period i Ceylon.

Arend Lijphart hävdar i en artikel 1996 för att Indien har ett speciellt sätt att passa in på hans teori om *Consociational Democracy*, trots att många tidigare sett landet som ett fall som avvek från teorin. Han argumenterar för att stora koalitionsregeringar med olika partier representerande en avgränsad social grupp, som kännetecknar andra system av *consociationalism*, inte varit aktuella i Indien. Där har istället kongresspartiet fungerat som den balanserande faktorn i centrum av det politiska spektret, genom att vara ett parti för konsensus, som samlat upp representanter från hela det indiska samhället och dess olika lingvistiska, etniska och religiösa grupper. Konsensus-filosofin i detta parti ska sedan ha verkat för att institutionalisera en anda av konsensus i det politiska systemet i stort. Det oproportionella valsystelet har inneburit att partiet kunnat få majoritet i parlamentet, utan att vinna en majoritet av rösterna. Dess funktion av att balansera den allmänna opinionen har säkrats av att det omgivits av mindre partier som utövat påtryckningar (Lijphart 1996: 258-260).

En annan viktig komponent av *Consociational Democracy* är kulturell autonomi. Sedan 1950-talet har Indien garanterat sådan autonomi för olika

språkliga grupper genom huvudsakligen tre aspekter: (1) Ett federalt arrangemang där staternas gränser i stort följer gränserna för olika språkgruppers områden. (2) Religiösa och lingvistiska minoriteters rätt till statliga medel för att etablera och driva sina egna skolor. Samma typ av system som finns i Nederländerna och Belgien. (3) Separat civil lagstiftning, rörande giftermål, skilsmässor, adoption och arv. Detta är ett system som liknar det som återfinns i Libanon och var en praktik som påbörjades redan under det brittiska styret (Lijphart 1996: 260-261).

Den lingvistiska rationaliseringen av den federala kartan i Indien anses ha bidragit till att stärka systemet och språken ses som en ”integrerande influens” snarare än en drivkraft gentemot splittring. Detta hör samman med en tredje viktig komponent för ett styre enligt *Consociational Democracy*: proportionalitet i valsystemet. I Indien har ett pluralitetssystem lyckats garantera jämn representation för samtliga sociala grupper, inklusive minoriteter genom att dessa är regionalt baserade och främst klassas utifrån språk. Förutom kongresspartiets status som ett konsensus-parti för alla har en noggrannhet rått när det gäller fördelningen av regeringskabinetts medlemmar så att samtliga regioner, religiösa minoriteter och språkliga grupper varit proportionellt representerade, vilket ses som anmärkningsvärt då kabinettet oftast bara består av cirka ett tjugotal representanter. Vidare har vissa utsatta grupper, såsom kastlösa (Scheduled Castes) och ursprungsbefolkningar (Scheduled Tribes), av vallagar garanterats reserverade platser i parlamentet (Lijphart 1996: 260-261).

Minoriteters vetorätt har också betonats som viktigt för en *Consociational Democracy*, som ett sätt att garantera minoritetsgruppernas autonomi. Generellt består det av en informell överenskommelse. Vetot som för att det ska fungera bäst, enligt teorin inte ska användas särskilt ofta, har i Indien, framför allt utnyttjats vid ett tillfälle. 1965 infördes ett *ad hoc*-veto genom en överenskommelse om att förslag för att göra hindi till det enda officiella språket i landet bara kunde ske med de huvudsakliga icke-Hindi-språkiga regionernas godkännande. Därigenom fick de sydliga delstaterna i praktiken fick igenom ett veto mot att sluta använda engelska som språk inom administrationen (Lijphart 1996: 261-262). Sannolikt hade dessa sydliga delstater kunskap om erfarenheten från Sri Lanka av en sådan lagstiftning nio år tidigare (Feith 2000: 348).

Förändringar under andra halvan av 60-talet innebar enligt Lijphart en utveckling bort från *consociational democracy*. Enligt dess teori är det lättare att dela med sig av makt med andra eliter om ens väljare förhåller sig relativt passiva. På 1960-talet började flera tidigare passiva grupper aktivera sig politiskt, framför allt självägande bönder, vilket Lijphart ser som bidragande till utvecklingen (Lijphart 1996: 264).

Bidragande till systemets glidning bort från *consociationalism* anses av Lijphart även ha varit premiärministern Jawaharlal Nehrus död. Systemet tog form under hans ledarskap 1947-1964. Trots att han först var negativt inställd till federalism baserad på indelning efter språkgrupper, kom han att övertygas genom sin observation av och respekt för kongresspartiets federala struktur och sin förståelse för betydelsen av dess mekanismer för konsensus (Lijphart 1996: 262).

Således kan det demokratiska systemet i Indien, från självständigheten till 1965 sägas ha upprätthållits av elitsamarbete inom det konsensus-betonade kongresspartiet, administrativ organisation och lagstiftning för kulturell autonomi, vilken även garanterade ett system som motsvarar proportionalitet, samt ett sparsamt använt minoritetsveto. Systemets stabilitet garanterades även av Nehrus aktiva ledarskap.

Lustick konstaterar att Lijphart har modifierat sina krav för vad som kännetecknar en Consociational democracy ganska rejält för att begreppet ska passa in på Indien. Inga av de kännetecknen, såsom stora koalitionsregeringar och proportionella valsystem, som karakteriserade *Consociationalism* enligt hans definition i en artikel 1969, kunde gälla för Indien, varför Lijphart fick stödja sig på ett av hans konstaterande från samma artikel som hävdade att systemets väsentligaste egenskap inte var sådana institutionella arrangemang utan väl övervägda gemensamma ansträngningar från eliter att stabilisera systemet. Lustick menar dock att det framför allt är Nehrus ledarskap som betonas som systemets garant, snarare än elitsamarbete, samtidigt som Lijphart anses ignorera att den etniska representationen i Kongresspartiet enbart var av symbolisk karaktär (Lustick 1997: 114-116).

Frånsett det faktum att Lijphart var tvungen att tänja sina begrepp om *consociationalism*, tycks dock hans betoning av betydelsen av Nehrus ledarskap vara den viktigaste lärdomen att ta med sig när det gäller den empiriska basen för hans förklaringar till stabiliteten hos landets tidiga demokratiska system.

4 Diskussion

Slutligen ska då Rustows tes behandlas utifrån undersökningens resultat. Är de faktorer som möjliggör en övergång till demokrati andra än de som möjliggör samma regims fortlevnad efter övergången? I Fallet Ceylon kan Lusticks teser om *kontrollsystem* tjäna som bas för jämförelsen. Upprätthållandet av systemet möjliggjordes av frånvaron av förhandlingar, medan övergången inte varit möjlig utan de av Senanayake ledda förhandlingarna med briter. Medan övergången inte varit möjlig utan en kvarvarande tro på samexistens för grupperna inom ramen för en politisk enhet möjliggjordes den följande bosättopolicyn av rädsla för separatism. Det centrala strategiska problemet under övergångsskedet var att effektivt manipulera de *överordnade* briter till att tro på tillräckliga åtgärder för att garantera minoriteters rättigheter. Frånvaron av ett rättighetskapitel i konstitutionen gjorde efter övergången diskriminering till ett kostnadseffektivt sätt att manipulera den *underordnade* tamilska minoriteten. Medan övergången möjliggjordes av Senanayakes skickliga roll som skiljedomare mellan olika skiljaktiga åsikter, möjliggjordes *kontrollsystemet* av Bandaranaike och liknande personers roller som ledare för en specifik grupp, med ambitioner att modifiera förutsättningarna för konkurrens inom systemet så de gynnade den egna gruppen. Slutligen var fördelningen av resurser före övergången sådana att de gynnade tamiler och gav dem en överrepresentation i samhällets toppskikt. Denna jämvikt mellan grupperna på elitnivå höll tillbaka den singalesiska elitens agitation så att briter gav ett intryck om att balanserad samexistens inte nödvändigtvis var fundamentalt hotad av självständigheten. Efter övergången möjliggjordes däremot systemets fortlevnad av en omfördelning av resurser och möjligheter som starkt gynnade systemets överordnade grupp singaleserna.

Genom dessa kontraster får Rustow rätt i sin tes att övergångar till demokratier möjliggörs av skilda faktorer än de som möjliggör deras fortlevnad. Det kan även noteras att flera av de faktorer som präglade övergångsfasen sammanfaller med sådana som kännetecknar *consociationalism*, beskrivet i kontrast mot *kontrollsystem*.

I fallet med Indien som här använts som referens möjliggjordes fortlevnad av systemet, präglat av *consociationalism* eller ej, genom samarbete inom Kongresspartiet, med företrädare för landets alla språkliga och religiösa grupper. Detta samarbete var även viktigt för övergången till demokrati, då kongresspartiet tjänade som en politisk förenande bas som motverkade den brittiska kolonialmaktens tendens att styra landet i enlighet med dess uppfattning av landet som en samling skilda nationer. Kongresspartiets formades före övergången enligt principer inspirerade av Nehrus tankar om indisk enhet i egenskap av en egen civilisation, präglad av djup tolerans för skilda trosuppfattningar och seder vilka

han menade till och med uppmuntrades (Ganguly 1999). Nehrus ledarskap och kongresspartiet var således av central natur både för övergången till demokrati och för upprätthållandet av systemet efter övergången. Till skillnad mot Ceylon tycks således erfarenheterna från Indien inte stärka Rustows tes om skilda faktorer som möjliggör övergång och upprätthållande.

När Rustow presenterade sin artikel 1970 öppnade han förvisso upp för en ny begreppslig dimension som innebar att övergångar till demokrati kunde betraktas som skilt från demokrati i sig. Den här studien har dock visat på att demokratiska system kan upprätthållas av faktorer som möjliggjort deras uppkomst, såsom en central persons ledarskap och ett brett partis samlande funktion.

3 Referensförteckning

- Anderson, Lisa, 1999. "Introduction" i Anderson, Lisa (red.) *Transitions to Democracy*. New York: Columbia University Press.
- Andeweg, Rudy B., 2000. "Consociational Democracy", *Annual Review of Political Science* 3:1, s. 509-536.
- Boogards, Matthijs, 1998. "The favourable factors for consociational democracy: A review", *European Journal of Political Research* 33, s. 475-496.
- Collins, Charles, 1950. "The Significance of the Donoughmore Constitution in the Political Development of Ceylon" *Parliamentary Affairs* 4:1, s. 101-110.
- Danel, Adam, 2009. "A methodological critique of the concept of ethnic democracy", *Journal of Israeli History* 28: 1, s. 37-54.
- DeVotta, Neil, 1998. "Control Democracy, Institutional Decay and the Quest for Eelam: Explaining ethnic conflict in Sri Lanka", *Pacific Affairs* 73: 1, s. 55-76.
- DeVotta, Neil, 2010. "From Civil War to Soft Authoritarianism: Sri Lanka in a Comparative Perspective" *Global Change, Peace & Security* 22: 3, s. 331-343.
- Diamond, Larry, 1999. *Developing Democracy: Toward Consolidation*. Baltimore & London: The Johns Hopkins University Press.
- Eckstein, Harry, 1991. *Regarding Politics: Essays on Political Theory, Stability and Change*. Berkely, Los Angeles, Oxford: University of California Press
- Esaïasson, Peter – Giljam, Mikael – Oscarsson, Henrik – Wängnerud, Lena, 2007. *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts Juridik AB
- Feith, David, 2000. "Tamil and Sinhala relations in Sri Lanka: a historical and contemporary perspective", *Global Change, Peace & Security* 22: 3, s. 345-353.
- Ganguly, Sumit, 1999. "Explaining India's Transition to Democracy", i Anderson, Lisa (red.) *Transitions to Democracy*. New York: Columbia University Press.
- Lijphart, Arend, 1996. "The Puzzle of Indian Democracy: A Consociational Interpretation", *The American Political Science Review* 90: 2, s. 258-268.
- Lustick, Ian, 1979. "Stability in Deeply Divided Societies: Consociationalism versus Control", *World Politics* 31:3, s. 325-344.
- Lustick, Ian, 1997. "Lijphart, Lakatos and Consociationalism", *World Politics* 50: 1, s. 88-117.
- Maddison, Angus, 2007. *Contours of The World Economy, 1-2030 AD: Essays in Macro-Economic History*. Oxford & New York: Oxford University Press.
- Roberts, Michael, 2003. "Language & National Identity: The Sinhalese and Others over the Centuries", *Nationalism and Ethnic Politics* 9: 2, s. 75-102.

- Rogers, John D., 2004. "Early British Rule and Social Classification in Lanka", *Modern Asian Studies* 2004 Vol. 38 No. 3 s. 625-647. Cambridge University Press.
- Rustow, Dankwart A., 1967. *A World of Nations: Problem of Political Modernization*. Washington D.C. : The Brookings Institution.
- Rustow, Dankwart A., 1970. "Transitions to Democracy: Toward a Dynamic Model", *Comparative Politics* 2:3, s. 337-363.
- Samaranayake, Gamini, 1997. "Political Violence in Sri Lanka: A Diagnostic Approach" *Terrorism and Political Violence* 9: 2, s. 99-119.
- Teorell, Jan – Svensson, Torsten, 2007. *Att fråga och att svara. Samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Liber
- Tolstoj, Lev, 2007. *Anna Karenina*. Stockholm: Norstedts
- von Feigenblatt, Otto F., 2009. "The Thai Ethnocracy Unravels: A Critical Cultural Analysis of Thailand's Political Unrest", *Journal of Alternative Perspectives in the Social Sciences* 1: 3, s. 538-611.
- Wilson, A. Jeyaratnam, 1999. "Ceylon's (Sri Lanka's) passage to independence", *The Round Table: The Commonwealth Journal of International Affairs* 88: 349, s. 97-108